

UITGANGSPUNTENNOTA TOEKOMST REKENKAMER WEERT

Inleiding

Het presidium heeft in 2022 aangegeven dat een herbezinning over de manier waarop de rekenkamer Weert van meerwaarde kan zijn voor de gemeenteraad noodzakelijk is. Daartoe heeft op 8 december 2022 een werksessie met een aantal raadsleden plaatsgevonden. In 2023 heeft het presidium aangegeven aanvullend daarop nog een adviesgesprek met de projectgroep lokale rekenkamers te willen voeren. Dat gesprek heeft in maart 2024 plaatsgevonden.

De inbreng van de raadsleden die bij deze bijeenkomsten aanwezig waren en de rekenkamer is verwerkt in deze nota die besproken is met een klankbordgroep bestaande uit raadsleden die bij het adviesgesprek met de projectgroep lokale rekenkamers aanwezig waren. Deze nota wordt ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad waarna vervolgens aanpassing van de thans geldende verordening op de rekenkamer Weert kan plaatsvinden.

De uitgangspunten die in het voorstel vastgelegd moeten worden zijn:

- *Wat voor rekenkamer wil de raad?*
- *Welke doelstellingen passen daarbij?*
- *Hoe krijgen we de basis voor deze rekenkamer op orde?*

Hierbij moet onder andere aandacht zijn voor de bemensing van de rekenkamer, het budget en de slagkracht van de rekenkamer. Een lokale rekenkamer moet bijdragen aan een transparanter en doelmatiger lokaal bestuur. Door het doen van onderzoek ondersteunt zij de gemeenteraad bij het uitvoeren van zijn taken.

De raad formuleert de kaders die in een verordening worden vastgelegd en door de raad vastgesteld. Binnen de kaders vanuit wet en verordening geeft de rekenkamer hieraan nadere invulling. De rekenkamer kan het gestelde in deze nota daarnaast verwerken in het Reglement van Orde van de rekenkamer hetgeen door de rekenkamer zelf wordt vastgesteld.

Wat voor rekenkamer wil de raad?

Bij dit uitgangspunt komen vragen over de omvang van de rekenkamer, of de rekenkamer zelf onderzoek kan doen, of samenwerking van de rekenkamer met andere rekenkamers gewenst is en of er een regionale rekenkamer moet komen aan de orde.

Omvang van de rekenkamer

In de verordening is thans geregeld dat de rekenkamer bestaat uit twee personen. Momenteel is er een vacature en functioneert de rekenkamer met één persoon. Een verkleining van de rekenkamer wordt over het algemeen niet voorgestaan. Sommige raadsleden spreken zich uit voor uitbreiding van de rekenkamer met één persoon naar drie personen. De bezetting van de rekenkamer moet zo spoedig mogelijk op orde worden gebracht.

Uitgangspunt

Omvang van de rekenkamer handhaven op twee personen.

Onderzoeken door de rekenkamer zelf of extern uitbesteden

De huidige verordening op de rekenkamer sluit zelf doen van onderzoek door de rekenkamer uit. De rekenkamer heeft aangegeven dat het zelf doen van onderzoek door leden van de rekenkamer ten goede komt aan kwaliteit en snelheid van onderzoeken. Ook zijn de kosten wanneer de rekenkamer zelf onderzoek doet lager. De projectgroep gaf aan niet afwijzend te staan tegenover het zelf doen van onderzoek door de rekenkamer (met name bij kleinere onderzoeken met een kort advies). De kwaliteit en professionaliteit van de rekenkamer kan vergroot worden door een goede mix van zelf doen van onderzoek door de rekenkamer en het uitbesteden van onderzoeken. Raadsleden hebben aangegeven dat het uitgangspunt is dat onderzoeken extern worden uitbesteed. Als een onderwerp binnen de expertise van de rekenkamerleden valt, kan echter gekozen worden voor het zelf doen van onderzoek.

Kanttekening bij het zelf doen van onderzoek door leden van de rekenkamer is dat ze zich zelf opdrachten kunnen verlenen en zelf het aantal te besteden uren kunnen bepalen waardoor belangenverstrengeling kan ontstaan. De rekenkamer is echter gebonden aan een van te voren beschikbaar gesteld budget, heeft overleg met het presidium over uit te voeren onderzoeken en bij het evaluatiegesprek met de voorzitter van de rekenkamer kan aan de orde komen of de onderzoeksonderwerpen en opgeleverde onderzoeken aan de verwachtingen van de gemeenteraad voldoen. De rekenkamer stelt elk jaar een verslag van zijn werkzaamheden over het voorgaande kalenderjaar op. Daarin wordt ook verantwoording afgelegd over de onderzoeken en het gebruikte budget, waardoor voor de gemeenteraad inzichtelijk is waaraan het budget is besteed.

Uitgangspunt

De rekenkamer kan zowel een onderzoek zelf doen tegen vergoeding van een uurtarief als een onderzoek uitbesteden aan een extern bureau. Daarbij geldt de voorwaarde dat van het jaarlijks beschikbare budget maximaal een derde mag worden gebruikt voor het zelf doen van onderzoek. Wordt minder dan een derde gebruikt voor het zelf doen van onderzoek dan mag het restant gebruikt worden voor uitbesteding aan een extern bureau.

Samenwerking met rekenkamers in de regio of een regionale rekenkamer.

De projectgroep heeft in maart 2024 de voordelen van een regionale rekenkamer geschetst (onder andere het groter worden van de slagkracht). Maar er zijn ook kanttekeningen zoals het vinden van samenwerkingspartners en het feit dat specifiek onderzoek doen naar onderwerpen op het niveau van Weert niet direct voor de hand ligt.

De raadsleden waren echter terughoudend waar het regionale samenwerking met andere rekenkamers betreft. Alleen als dat meerwaarde voor het specifieke onderwerp heeft, zou een samenwerking gezocht kunnen worden. In de basis blijft de rekenkamer Weert, alleen de rekenkamer van Weert. Raadsleden en rekenkamer zijn vooralsnog zeker geen voorstander van een regionale rekenkamer. Vraagtekens zijn er namelijk of een regionale rekenkamer de onderzoeken aflevert waar de gemeenteraad van Weert behoefte aan heeft. Eerste prioriteit is nu de rekenkamer weer op orde brengen.

Uitgangspunt

Weert kiest voor een lokale rekenkamer. Samenwerking met andere rekenkamers bij een onderzoek kan als dat een meerwaarde voor het onderzoek heeft.

Welke doelstellingen passen daarbij?

Bij dit uitgangspunt komen vragen aan de orde welk soort onderzoeken de raad wenst, welke de frequentie en de duur van onderzoeken moet zijn, en op welke manier de rekenkamer contact houdt met de gemeenteraad.

Soort onderzoeken

De raadsleden geven aan dat onderzoeken in de afgelopen jaren vaak algemeen van aard waren met te algemene conclusies en dat de gemeente vooral baat heeft bij lokale onderzoeken die actueel zijn en waarbij verdieping wordt gezocht. Een onderzoek moet een bijdrage leveren aan de wettelijke taken van de raad. Een specifieke vraag van de gemeenteraad (over een concreet onderwerp) aan de rekenkamer kan behulpzaam zijn bij de selectie van een onderzoeksonderwerp. Zoals reeds vermeld zou in voorkomend geval een regionaal onderzoek in samenwerking met andere rekenkamers niet uitgesloten moeten worden. De rekenkamer blijft overigens een onafhankelijk orgaan dat een onderzoek kan starten zonder toestemming van de gemeenteraad.

In het voorgaande gaat het om de inhoud van onderzoeken. Verder kan gekeken worden naar de omvang van een onderzoek. De praktijk in Weert is dat tot dusverre vrijwel alleen reguliere onderzoeken zijn uitgevoerd. Met regulier wordt bedoeld een uitgebreid en diepgaand onderzoek over een bepaald onderwerp met als eindresultaat een uitgebreid rapport. Naast deze reguliere onderzoeken kan de rekenkamer ook een ander instrument kiezen: de rekenkamerbrief/quick scan.

Uitgangspunt

Onderzoeksonderwerpen zijn bij voorkeur lokaal van aard, concreet en actueel. Naast een regulier onderzoek kan de rekenkamer ook gebruik maken van het instrument rekenkamerbrief/quick scan. Onderzoeken hebben verder bij voorkeur geen overlap met andere onderzoeken en zijn niet financieel van aard.

Onderzoeksduur

Een te lange doorlooptijd van onderzoeken is niet wenselijk. De kans bestaat daardoor dat een onderzoek niet meer relevant is als het wordt opgeleverd. Zorgvuldigheid speelt een rol bij langere doorlooptijden, zoals het scherp krijgen van de onderzoeksvraag bij de raad, het startgesprek bij college en ambtelijke organisatie en het technische wederhoor gevolgd door het bestuurlijke wederhoor. Een (strakke) planning vooraf met doelstelling wanneer het onderzoek opgeleverd zou moeten worden en een goede monitoring daarvan zou de doorlooptijd enigszins kunnen verkorten.

Bij rekenkamerbrieven/quick scans kan de doorlooptijd verder worden bekort, ook door het eventueel zelf doen van onderzoek.

Uitgangspunten

-Bij reguliere onderzoeken dient de rekenkamer in alle redelijkheid door middel van een strakke planning te streven naar een zo kort mogelijke doorlooptijd waarbij indien mogelijk een concreet tijdstip wordt genoemd waarop het rapport wordt opgeleverd en de voortgang van het onderzoek wordt gemonitord.

-Indien de rekenkamer ervaart dat onvoldoende medewerking wordt verleend of wanneer de termijnen voor het geven van een technische of bestuurlijke reactie (respectievelijk 3 en 4 weken) door het college worden overschreden waardoor het onderzoek vertraging oploopt dient hiervan melding te worden gemaakt bij het presidium. De rekenkamer kan bij overschrijding van de termijnen het onderzoek/rekenkamerbrief/quick scan voortzetten zonder technische en/of bestuurlijke reactie.

-De rekenkamer kan rekenkamerbrieven/quick scans gebruiken wanneer op korte termijn een antwoord wenselijk is en het onderzoeksonderwerp zich daarvoor leent.

Onderzoeksfrequentie

De rekenkamer Weert voert momenteel gemiddeld minder dan één onderzoek per jaar uit. Bij de start van de rekenkamer in 2005 was het streven twee onderzoeken per jaar uit te voeren. Zeker na de halvering van het onderzoeksbudget in 2012 bleek dat streven niet haalbaar. Aan de gewenste onderzoeksfrequentie dient een budget gekoppeld te worden dat deze frequentie mogelijk maakt.

Uitgangspunt kan zijn terug te keren naar het streven van 2005 met de aanpassing dat minimaal één regulier onderzoek wordt uitgevoerd en de rekenkamer minimaal één rekenkamerbrief (met quick scan) uitbrengt.

Uitgangspunt

De rekenkamer moet de mogelijkheid worden gegeven per jaar minimaal één regulier onderzoek uit te voeren en minimaal één rekenkamerbrief uit te brengen.

Contact met de gemeenteraad

De rekenkamer staat op afstand van de gemeente en heeft daarom niet altijd een volledig beeld van wat er in een gemeente speelt. In het presidium vindt het formele contact met de raadsleden plaats. Daar kan ook over onderzoeksonderwerpen van gedachten worden gewisseld. Een rekenkamer kan daarnaast, om zich een beeld te vormen wat er in de gemeente speelt, de afzonderlijke fracties bezoeken. De rekenkamer Weert heeft aangegeven het bezoeken van de fracties bijvoorbeeld twee keer per jaar te kunnen doen waarbij onderzoeksonderwerpen kunnen worden aangedragen, afgestemd kan worden hoe de rekenkamer functioneert en hoe de onderzoeken worden ervaren. Verder kan de rekenkamer aanwezig zijn bij raadsvergaderingen die raken aan een rekenkameronderzoek. Dit maakt het voor de raadsleden ook mogelijk om op die

momenten informeel contact te krijgen met de rekenkamer. Tenslotte kan de griffie, via het secretariaat van de rekenkamer, de rekenkamer van informatie over de gemeente voorzien.

Uitgangspunt

Het (formele) contact van de rekenkamer met de gemeenteraad vindt plaats in het presidium.

Hoe krijgen we de basis voor deze rekenkamer op orde?

Bij dit uitgangspunt komen vragen aan de orde hoe de rekenkamer ondersteund moet worden (secretariaat), hoe hoog het budget van de rekenkamer moet zijn en hoe het globale profiel van de te werven personen eruit moet zien.

Secretariaat van de rekenkamer

Het secretariaat van de rekenkamer is in de verordening op de rekenkamer belegd bij de griffie. De griffie heeft tot enkele jaren geleden altijd een rol gehad in de secretariële (administratieve) ondersteuning van de rekenkamer. Door capaciteitsproblemen heeft de griffie deze ondersteuning tijdelijk niet kunnen geven. Vorig jaar is de capaciteit van de griffie uitgebreid waardoor ondersteuning van de rekenkamer door de griffie weer mogelijk is. Bij het nieuwe onderzoek van de rekenkamer is dit ook al opgepakt en vervult de griffie weer de secretariëtsfunctie voor de rekenkamer. De raadsleden en de rekenkamer hebben een voorkeur om de secretariële (administratieve) ondersteuning van de rekenkamer bij de griffie te houden. De griffie is bekend met de gemeenteraad, ambtelijke organisatie en het college en kan daarmee de rekenkamer het beste verbinden met deze gremia. Ondersteuning van de rekenkamer door ambtenaren van de griffie wordt door de Gemeentewet uitdrukkelijk toegestaan (artikel 81j, lid 3).

Uitgangspunt

Het secretariaat van de rekenkamer blijft uitgevoerd worden door de griffie.

Budget

De rekenkamer Weert heeft thans een budget van € 26.201,= voor onderzoek en € 11.956,= voor vergoeding aan de leden. De projectgroep lokale rekenkamers heeft aangegeven dat de algemene norm voor het rekenkamerbudget € 1,33 per inwoner is. Voor Weert (50.847 inwoners) zou dit een normbudget opleveren van € 67.662,-. Het budget van de rekenkamer Weert is dus substantieel lager dan het normbudget.

Op het onderzoeksbudget is bij raadsbesluit van 6 juli 2011 (als gevolg van de heersende economisch crisis) een bedrag van € 22.155,= bezuinigd. In 2012 resteerde er nog een onderzoeksbudget van € 23.042,=. Dat betekent dat het onderzoeksbudget ongeveer is gehalveerd. De rekenkamer heeft destijds aangegeven dat om minimaal één onderzoek per jaar uit te voeren een budget van ongeveer € 30.000,= per jaar nodig is (prijspeil 2010).

Kijken we naar de norm van de projectgroep dan is het budget niet toereikend. Maar wat is de behoefte van de raad van Weert? In 2012 stelde de raad zijn ambitie/behoefte met betrekking tot de rekenkamer noodgedwongen bij met als gevolg dat de rekenkamer nu gemiddeld minder dan één onderzoek per jaar doet. Wil de raad het huidige budget handhaven, terug naar een budget van minimaal één onderzoek per jaar, naar de situatie van voor 2012 (verdubbeling van het budget) of naar de algemene norm?

Indien het uitgangspunt is terug te keren naar het streven van 2005 met de aanpassing dat minimaal één regulier onderzoek wordt uitgevoerd en de rekenkamer minimaal één rekenkamerbrief (met quick scan) uitbrengt zou daar een verhoging van het onderzoeksbudget naar € 45.000,= bij passen.

Verder heeft de rekenkamer in haar ambitiedocument voorgesteld de indexering van de personele vergoeding te koppelen aan de indexering van de raadsleden in plaats van aan het prijsindexcijfer. De indexering voor de rekenkamer bedroeg in 2024 5,2%, voor raadsleden 5,4%. Het verschil is dus marginaal. Op deze manier wordt geen onderscheid in indexeringen meer gemaakt.

In artikel 6, lid 4 van de verordening is bepaald dat de rekenkamer jaarlijks via de prioriteiten een voorstel aan de raad doet voor de nodige middelen voor een goede uitvoering van de taken. De gangbare praktijk is echter, zoals hierboven reeds beschreven, dat de rekenkamer jaarlijks een vast budget krijgt waarvan het overschot na afloop terugvloeit naar de algemene middelen en bij een tekort een bijraming van middelen kan plaatsvinden. Vooraf een inschatting van de nodige middelen maken is niet altijd mogelijk. Voorgesteld wordt dit artikellid te verwijderen uit de verordening.

Uitgangspunten

- Het onderzoeksbudget van de rekenkamer wordt verhoogd naar € 45.000,- per jaar.*
- Voor de indexering van de personele vergoeding van de rekenkamer wordt aangesloten op de indexering bij raadsleden.*
- Artikel 6, lid 4 in de verordening op de rekenkamer vervalt.*